

Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till rådets förordning (EG) om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldransvar för makars gemensamma barn"

(1999/C 368/09)

Den 12 juli 1999 beslutade rådet att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget rådfråga Ekonomiska och sociala kommittén om ovan nämnda förslag.

Sektionen för sysselsättning, sociala frågor och medborgarna, som svarat för det förberedande arbetet i ärendet, antog sitt yttrande den 30 september 1999. Föredragande var Paolo Braghin.

Vid sin 367:e plenarsession den 20–21 oktober 1999 (sammanträdet den 20 oktober 1999) antog Ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 53 röster för, 4 emot och 1 nedlagd röst.

1. Innehåll i och bakgrund till förslaget till rådets förordning

1.1. Bakgrunden till förslaget till förordning är behovet att överföra den konvention som antogs av rådet och undertecknades av samtliga medlemsstater den 28 maj 1998 till gemenskapslagstiftningen, i enlighet med Amsterdamfördragets föreskrifter.

1.2. Kommissionen har behållit innehållet i konventionen och dess förklarande del men anpassat bestämmelser som var oförenliga med den föreslagna typen av rättsakt och med de principer för rättsligt samarbete som skall gälla efter Amsterdamfördragets ikraftträdande.

1.3. Den valda formen, en förordning, motiveras av behovet att tillämpa klart definierade och harmoniserade bestämmelser. Det rör sig om en samling klara och ovillkorliga bestämmelser, avsedda att tillämpas direkt, enhetligt och med tvingande verkan inom tydligt avgränsade sektorer som domstolars behörighet, erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldransvar för makars gemensamma barn. Verkställigheten skall ske på ett säkert, enhetligt sätt inom rimliga tidsramar i de 12 länder där den nya avdelning IV i fördraget tillämpas.

1.4. För detta rättsliga område gäller samarbetet i civilrättsliga frågor (art. 65) och den nya avdelning IV i fördraget. Rättsakten skall dock antas i enlighet med förfarandet i artikel 67, som fastställer att rådet under en övergångsperiod av fem år efter Amsterdamfördragets ikraftträdande skall besluta enhälligt.

1.5. Förslaget till förordning syftar till att göra medlemsstaternas internationellt privaträttsliga bestämmelser om domstolars behörighet mer enhetliga när det gäller upplösning av äktenskap och vård av gemensamma barn. Dessutom syftar förordningen till att förbättra erkännandet och verkställandet av en dom⁽¹⁾ i dessa ärenden genom ett förenklat förfarande.

(1) Uttrycket "dom" används för att täcka en rad tekniska och juridiskt mer korrekta termer som förordnande, dom eller beslut, vilket förklaras i artikel 13. Skillnaderna mellan olika nationers rättsväsende gör det svårt att i detta skede använda en mer specifik term som t.ex. "förhållningsorder".

1.6. Förordningen fyller en lucka i tillämpningsområdet för 1968 års Brysselkonvention, (vars artikel 1 uttryckligen undantar avgöranden angående personers status), men omfattar endast de områden som anges i punkt 1.5 ovan.

1.7. Målsättningen är att göra reglerna om behörighetskonflikter enhetliga och förenkla de formella förfarandena för att få till stånd ett snabbt och smidigt erkännande av domar och deras verkställande. I kapitel II fastställs objektiva kriterier för domstols behörighet, behörighet även vad gäller föräldransvar för makars gemensamma barn i samband med äktenskapsmål, prövning av behörighetsfrågan och om målet kan tas upp, litispensens, interimistiska åtgärder och säkerhetsåtgärder.

1.8. I syfte att skynda på erkännande och verkställighet av dom om äktenskapsskillnad, hemskillnad och annullering av äktenskap samt föräldransvar och därvid minimera skälen för icke-erkännande fastslås i kapitel III regler för principen om automatiskt erkännande, skäl för icke-erkännande, förbud mot omprövning av den ursprungliga domstolens behörighet och mot omprövning i sak, verkställighetsförfarande, underrättelse om ett avgörande samt överklagande av detsamma (instansordning och rättsmedel).

1.9. De gemensamma bestämmelserna, de allmänna bestämmelserna och övergångsbestämmelserna är till för att tillgodose parternas rättigheter, garantera att bestämmelserna träder i kraft i praktiken från och med utsatt datum, reglera överensstämmelsen med internationella konventioner och avtal som upprättats mellan medlemsstater, samt respektera de internationella fördrag (konkordat) som upprättats mellan den Heliga Stolen och Portugal, Italien och Spanien.

1.10. I slutbestämmelserna anges att kommissionen skall kontrollera hur förordningen tillämpas och efter en femårsperiod eventuellt föreslå en anpassning av bestämmelserna.

2. Allmänna kommentarer

2.1. Arbetet med förslag och utkast till konventionen som antogs den 28 maj 1998 inleddes 1994. Sedan dess har Europeiska unionen utvecklats och detta borde ha lett till mer långtgående förslag, både med avseende på ett bredare tillämpningsområde och en verklig harmonisering av de rättsliga ramarna, åtminstone när det gäller förfarandena. Samtidigt som det ligger ett värde i att värna om medlemsstaternas sociala, kulturella och religiösa skillnader och olika traditioner, är det nödvändigt att uppmärksamma de ökande kraven från EU-medborgarna på att åtnjuta samma rättigheter inför domstol i alla andra medlemsstater som i det egna landet.

2.2. Det är fullt berättigat att man valt att utforma bestämmelserna som en förordning, med tanke på förslagets innehåll och möjligheten att få till stånd ett skyndsamt antagande med tydligt angiven tillämpningstid och omfattning. Kommittén konstaterar dessutom att det handlar om ett särdeles begränsat område och hoppas därför att handlingsplanen som antogs i Wien i november 1998⁽¹⁾ kommer att genomföras.

2.3. Förordningens tillämpningsområde omfattar endast de rättsliga förfaranden som avser behörighet, erkännande och verkställighet av domslut med avseende på annullering av äktenskap, skilsmässa och hemskillnad samt föräldraansvar enbart för makars gemensamma barn.

2.3.1. För att tillförsäkra EU-medborgarna ett område med frihet, säkerhet och rättvisa (artikel 2 i EG-fördraget) skulle tillämpningsförfarandena behöva harmoniseras snarast, särskilt vad gäller tidsaspekten (tidpunkt för att lämna in handlingar, tid som förflyter tills dom meddelas etc.).

2.3.2. Behovet av en harmonisering av reglerna för att få en snabbare behandling av rättsfall borde prioriteras av EU och även omfatta alla andra rättsliga förfaranden. Detta skulle kunna bli föremål för en konkret handlingsplan från kommissionens sida.

2.3.3. Principen om att värna om de svagaste skall framhävas å det starkaste och därför vore det önskvärt att utvidga den aktuella förordningens bestämmelser om föräldraansvar

till att även gälla barn som ej är gemensamma samt adopterade barn, eftersom dessa riskerar att få en sämre situation i och med att de inte omfattas av föreliggande förordning. Kommittén hoppas att man i både nationell rätt och gemenskapsrätt i framtiden i högre grad värnar om de svagaste.

2.3.4. När det gäller förordningens tillämpningsområde vill kommittén påminna om att man måste utforma åtgärder för att skydda minderåriga barns intressen och säkerställa att deras grundläggande rättigheter — som erkänns av internationell rätt — respekteras, och kommittén vill i samband med detta hänvisa till de principer den uttryckte i sitt yttrande CES 976/98 av den 2 juli 1998.

2.4. Uttrycket "domstol" avser både rättsliga organ i medlemsstaterna som är behöriga i äktenskapsmål och myndigheter i vissa medlemsstater som har officiellt erkänd behörighet i äktenskapsmål. Trots att detta överensstämmer med respektive nationella bestämmelser på området är det oroväckande. Kommittén skulle önska att de rättsliga organ som har behörighet att handlägga dessa känsliga ärenden vore mer enhetliga, så att adekvat fackkunskap och professionalitet kan garanteras.

2.5. Begreppet föräldraansvar är inte liktydigt i medlemsstaternas lagstiftning. Eftersom barnens rätt är något av det allra viktigaste som handläggs rättsligt, skulle kommittén välkomna att man fastställde parametrar som är gemensamma för alla medlemsstater. Samtidigt som de sociala, kulturella och religiösa skillnaderna och de olika traditionerna i medlemsstaterna respekteras, skulle gemensamma parametrar motverka att EU:s medborgare behandlas olika på detta känsliga område. När det gäller tillämpningen av artikel 3 i förordningen förefaller denna aspekt vara särdeles grundläggande och nödvändig.

2.6. I förordningen beaktas inte behovet av att tydligt och tidsmässigt reglera alla skeden i handläggningen vad gäller giltighet och preskription av domar, vilket inverkar på rätts-säkerheten och handläggningstiden. Kommittén skulle vilja att sådana otvetydiga uppgifter anges i förordningen där det är möjligt och att alla behöriga organ anmodas att respektera dessa med tanke på att det handlar om känsliga ärenden.

2.7. Det är förståeligt att man vill ge möjlighet att vidta interimistiska åtgärder och säkerhetsåtgärder (art. 12) för att skydda personer, men detta förefaller ge alltför stor frihet att tillämpa nationell rätt och då inbegripa närliggande områden som inte omfattas av förordningen. Kommittén anser att det vore lämpligt att denna artikels formulering görs mer exakt och restriktiv för att undvika att förordningen tillämpas på fel sätt eller ger upphov till olika tolkningar. I vilket fall som helst bör man respektera det minderåriga barnets rätt att höras i sådana fall där det krävs brådskande åtgärder för att lösa frågan om föräldraansvar.

2.8. Det kan inte heller ha undgått kommissionen att partnerskap inte alltid formaliseras genom vigselförrättning i medlemsstaterna.

⁽¹⁾ Enligt denna handlingsplan skall kommissionen ta fram förslag för att komplettera den rättsliga ramen med avseende på äktenskap och vårdnad av barn samt mer generell med avseende på civilrättsliga aspekter på äktenskapslagstiftning.

Kommittén uppmanar kommissionen att allvarligt överväga vilka åtgärder som krävs för att se till att beslut som gäller ansvar för barn automatiskt erkänns och verkställs när dessa partnerskap upphävs och det finns barn med i bilden. De skillnader i behandling som nu uppstår med anledning av att förslaget uteslutande gäller äktenskap förtjänar allas vår uppmärksamhet med hänsyn till barnen.

3. Särskilda kommentarer

3.1. Kommittén anser att förordningens text skulle behöva ändras på vissa punkter, så att den blir lättare att tolka och tillämpa. På grund av att förordningens text är så teknisk presenteras ESK:s synpunkter i form av ändringsförslag.

3.2 Artikel 10.1

Artikeln text skulle behöva ändras på följande sätt för att göra den tydligare och mer juridiskt stringent:

”Om en svarande inte går i svaromål, skall den behöriga domstolen förklara målet vilande om det har klarlagts att stämningsansökan eller en motsvarande handling inte har delgivits svaranden eller att tidsfristen för att denne skall kunna förbereda sitt svaromål understigit vad som föreskrivs i lagen.”

3.3 Artikel 12

Uttrycket ”i denna stat” är vagt och borde därför ersättas av ett mer exakt uttryck för att det klart skall framgå vilka personer eller tillgångar som avses.

3.4 Artikel 15.1.b

Ersätt ”kan fastställas att svaranden otvetydigt har” med ”konkret kan styrkas att svaranden har”.

3.5 Artikel 23

För att garantera skyndsam handläggning och god rättsäkerhet är det nödvändigt att tydligt ange en rimlig tidslängd i stället för uttrycket ”snarast”.

3.6 Artikel 24

För att precisera tidsramarna för eventuell talan mot dom bör artikeln ändras på följande sätt:

”En behörig domstolstjänsteman skall inom ..., på det sätt som föreskrivs i verkställighetsmedlemsstaten, underrätta sökanden om det avgörande som har meddelats med anledning av ansökningen samt meddela motparten inom ...”

3.7 Artikel 25.2

För att undvika att den sista meningen tolkas så att det kan finnas andra skäl — rent teoretiskt — att förlänga tidsfristen, bör den strykas. Alternativt kan den första meningen ändras på följande sätt:

”Om ändringsansökanden har sin hemvist i en annan medlemsstat än den där avgörandet att meddela verkställighet meddelades, skall fristen för att söka ändring vara två månader, oberoende av avstånd, och löpa från den dag då ...”

Bryssel den 20 oktober 1999.

*Ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*

Beatrice RANGONI MACHIAVELLI